

# การวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ในเขตเทศบาลตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงทอง จังหวัดเชียงราย

## The Potential Surface Analysis (PSA) for Cultural Ecotourism in Boonreung Sub-district Municipality, Chiang Khong District, Chiang Rai.

ปรัชมาศ ลัญชานนท์<sup>1</sup> และ สมลวรรณ วรกาญจน์<sup>2</sup>

<sup>1</sup> ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต 83000

<sup>2</sup> อาจารย์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม  
อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150

Pradchamas Lanchanon<sup>1</sup> and Samonwan Worrakarn<sup>2</sup>

<sup>1</sup> Assistant Professor, Faculty of Agricultural Technology, Phuket Rajabhat University, Phuket, Thailand, 83000

<sup>2</sup> Lecture, Faculty of Architecture, Urban Design and Creative Arts, Mahasarakham University, Kantarawichai District, Maha Sarakham, Thailand, 44150

\*Email: samonwan.infinite@gmail.com

### บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงศักยภาพเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบุญเรืองที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ของชุมชน และเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ และความต้องการของคนในชุมชนบุญเรือง โดยใช้ศักยภาพเชิงพื้นที่เป็นกลยุทธ์หลัก ด้วยการสำรวจภาคสนาม รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม สำหรับเครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม แบบสำรวจและแผนที่ ส่วนการวิเคราะห์ศักยภาพของเชิงพื้นที่ใช้เทคนิค Potential Surface Analysis (PSA)

ผลการศึกษาพบว่า เทศบาลตำบลบุญเรือง มีลักษณะเป็นชุมชนชนบท มีอัตลักษณ์ของชุมชนด้านการเกษตร พื้นที่ธรรมชาติ และวัฒนธรรมของชุมชนบุญเรือง ได้แก่ พื้นที่ป่าชุมชน พื้นที่น้ำตกภูแกและพื้นที่ริมลำห้วยภูแก พื้นที่วิถีชีวิตทางการเกษตร พื้นที่วิถีชีวิตทางวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น พื้นที่ทางศาสนา สำหรับพื้นที่ที่มีศักยภาพเหมาะสมและเอื้อต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมมากที่สุด คือ วัดบุญเรืองเหนือ ริมลำห้วยภูแก บริเวณด้านล่างของน้ำตกภูแก พื้นที่ที่มีศักยภาพรองลงมา คือ วัดพระธาตุนางปูก วัดป่าอ้อบุญเรือง น้ำตกภูแก พื้นที่ทางศาสนา สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น พื้นที่วิถีชีวิตทางวัฒนธรรม พื้นที่วิถีชีวิตทางการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในการพัฒนาพื้นที่บริเวณดังกล่าวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ส่วนแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนบุญเรืองโดยใช้ศักยภาพเชิงพื้นที่เป็นกลยุทธ์หลัก ประกอบด้วย การพัฒนาพื้นที่ริมน้ำ

การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวในชุมชน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร การพัฒนาศูนย์สินค้าชุมชน การพัฒนาศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และการพัฒนาชุมชน : หน้บ้านน่ามอง ซึ่งแนวทางเหล่านี้จะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

**คำสำคัญ:** การวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม เทศบาลตำบลบุญเรือง

## Abstract

This research aims to study the spatial potential for sustainable cultural ecotourism development in Boonreung sub-district municipality and to submit guidelines for sustainable cultural ecotourism development according to the spatial potential and Boonreung people requirement. The research methodology includes field surveys with survey form and map and questionnaire. The potential of land use was then analyzed by Potential Surface Analysis (PSA).

The finding were as follows: Boonreung sub-district municipality is a rural community. It had its own identity regarding agriculture, natural areas and culture of Boonreung community: communal forest area, Phu Kang Waterfall area and Phu Kang creek area, agricultural lifestyle area, cultural lifestyle area, vernacular architecture and religious area. The Primary potential areas suitable for cultural ecotourism consist of Boonreung Nuea temple, Phu Kang waterfall and riverside. The Secondary potential areas consist of Phrathat Nang Puk temple, Pa O Boonreung temple, Phu Kang waterfall, religion space, vernacular architecture and areas of agricultural and cultural lifestyle according community needs for cultural ecotourism development. The guidelines for sustainable cultural ecotourism development according the spatial potential are the main strategy including the development of waterfront areas, community tourist routes, agricultural learning resources, community product center, tourism information center and livable community.

**Keywords:** Potential Surface Analysis (PSA), Cultural Ecotourism, Boonreung Sub-district Municipality

**Received:** February 21, 2022; **Revised:** May 17, 2022; **Accepted:** July 25, 2022

## 1. บทนำ

การท่องเที่ยวถือเป็นแหล่งรายได้หลักที่สำคัญของประเทศไทย ปัจจัยกระตุ้นการท่องเที่ยวของประเทศประกอบด้วย ปัจจัยภายในที่สำคัญ เช่น ทรัพยากรการท่องเที่ยว ความปลอดภัย โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก การประชาสัมพันธ์ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมภายในประเทศ เป็นต้น ในขณะที่ปัจจัยภายนอก เช่น สภาวะเศรษฐกิจและการเมืองของโลก ความนิยมในการท่องเที่ยว การขยายเส้นทางคมนาคม การเปลี่ยนแปลงนโยบายระหว่างประเทศ เป็นต้น ซึ่งปัจจัยดังกล่าวมีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยปัจจัยกระตุ้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยที่สำคัญ คือ นโยบายของรัฐบาล ที่ต้องการเร่งเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งใน และนอกประเทศ การก้าวไปสู่ความเป็นประชาคมอาเซียน การส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) แนวโน้มของเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) เป็นต้น นอกจากนี้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ที่มุ่งน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะยุทธศาสตร์การสร้างเศรษฐกิจฐานความรู้และสร้างปัจจัยแวดล้อมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยสนับสนุนให้ไทยเป็น “ศูนย์กลางการผลิตสินค้าและบริการในภูมิภาคบนฐานแนวคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม” ดังนั้นแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ จึงสนับสนุนให้การท่องเที่ยวไทยพัฒนาบนฐานความเป็นไทยที่มีความหลากหลายทางด้านภูมิสังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ของรัฐบาลไทยที่มุ่งส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศ ด้วยการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ และการพัฒนาองค์ประกอบอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้มีศักยภาพสูงสุด ประกอบด้วยสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก และการเข้าถึงจุดท่องเที่ยว (Bhatia, A.K., 1986) โดยเฉพาะสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยที่ทำให้สถานที่ท่องเที่ยวแห่งนั้นอยู่ในความนิยมของนักท่องเที่ยว สามารถนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

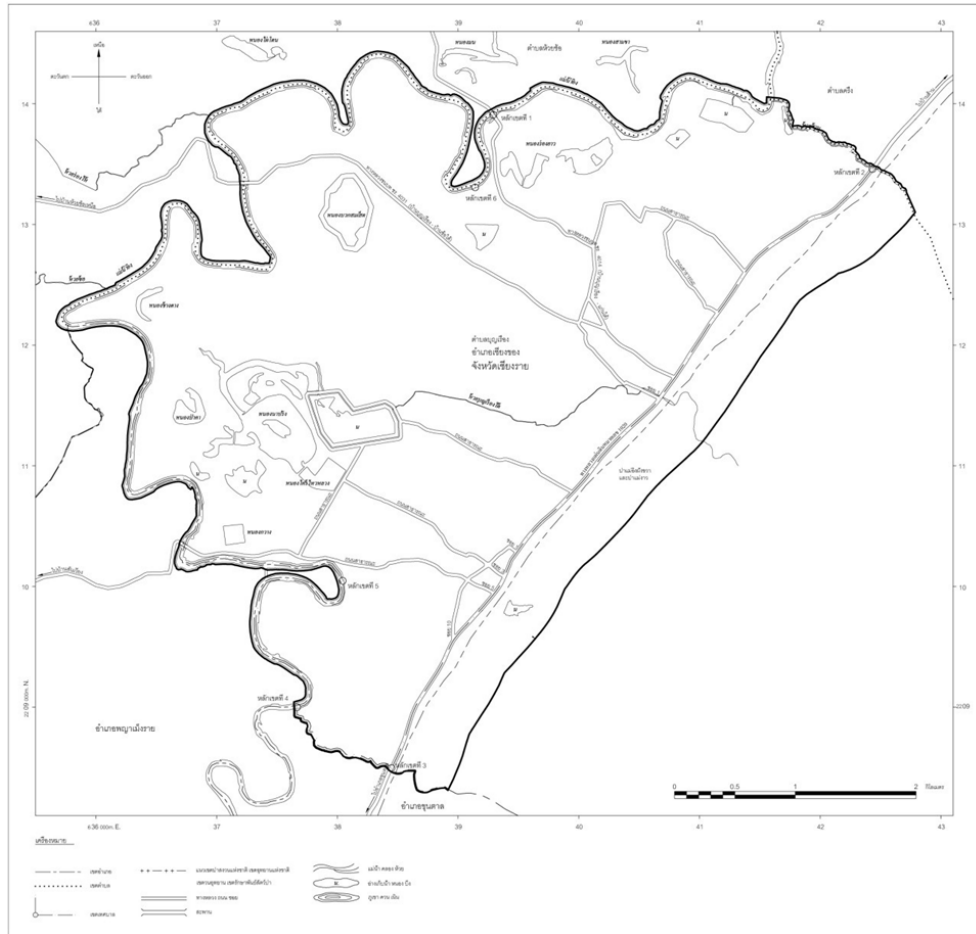
ชุมชนบุญเรือง เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอเชียงของ และอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดเชียงราย เป็นชุมชนเก่าแก่มียุคมากกว่า 200 ปี นอกจากนี้ ชุมชนบุญเรืองเป็นชุมชนที่มีลักษณะภูมิประเทศ เป็นที่ราบสูงสลับกับภูเขาอันยิ่งใหญ่ ที่ราบเชิงเขา และที่ราบลุ่มบริเวณตอนกลางของชุมชน ซึ่งมีแม่น้ำอิงไหลผ่านชุมชนทางทิศตะวันตก ด้านทิศตะวันออกเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่อิงฝั่งขวาและป่าแม่แวง เป็นพื้นที่ป่าผลัดใบสมบูรณ์ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นนาข้าว มีลำห้วยต้นปล้องซึ่งมีต้นกำเนิดจากตอยต้นปล้องไหลผ่านชุมชนบ้านต้นปล้อง พื้นที่ชุมชนบุญเรืองส่วนใหญ่ยังคงสภาพความเป็นธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์อยู่มาก ส่วนประชากรในชุมชนบุญเรือง ซึ่งเป็นชุมชนชนบท มีวิถีชีวิตและการใช้ชีวิตกันอย่างเรียบง่าย บรรยากาศของชนบทที่ยังบริสุทธิ์ บ้านเรือนชาวบ้านยังคงมีบ้านไม้แบบโบราณปรากฏให้เห็นอยู่ซึ่งมีลักษณะเป็นบ้านไม้ยกพื้นใต้ถุนสูง อีกทั้งยังมีวัดเก่าแก่ที่มีคุณค่าและความสำคัญของชุมชนบุญเรือง โดยลักษณะทางสถาปัตยกรรมของวัดในชุมชนบุญเรือง มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมเป็นแบบล้านนาไทย ศักยภาพทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ท้องถิ่นของชุมชนบุญเรืองดังกล่าว สามารถนำมาต่อยอดพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะชุมชนที่มีอยู่ตามบริบททางประวัติศาสตร์ ลักษณะภูมิประเทศ วิถีชีวิต ลักษณะสถาปัตยกรรม และที่ตั้งอยู่บนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1020 (เชียงราย-เชียงของ) ที่เชื่อมต่อมาจากเส้นทาง R3A ที่เชื่อมต่อไปด้านพรมแดนอำเภอเชียงของ และสะพานมิตรภาพแห่งที่ 2 ซึ่งเป็นเส้นทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญด้านการขนส่ง และการท่องเที่ยวระหว่างไทย ลาว พม่า และจีนตอนใต้ ทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามามากโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวจีน จึงทำให้ชุมชนบุญเรืองเป็นชุมชนที่น่าสนใจในการศึกษาศักยภาพเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน อันเป็นการส่งเสริมพื้นที่ชุมชนบุญเรืองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว และเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สมดุลหรืออย่างยั่งยืนที่อยู่บนพื้นฐานศักยภาพเชิงพื้นที่ อันจะนำไปสู่การกำหนดนโยบาย หรือแนวทางในการวางแผนและการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว ที่ตอบรับกับความยั่งยืนของชุมชนบุญเรือง อันจะนำไปสู่สภาพแวดล้อมชุมชนที่ดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความมั่นคงแห่งรากฐานทางภูมิปัญญา เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ภายใต้จิตวิญญาณภูมิสังคมของตน สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ที่ตอบสนองนโยบายระดับชาติในการพัฒนาประเทศ

## 2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาศักยภาพเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบุญเรือง
- 2) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบุญเรือง โดยใช้ศักยภาพเชิงพื้นที่เป็นกลยุทธ์หลัก

## 3. ขอบเขตของพื้นที่ศึกษา

คือ พื้นที่ในเขตเทศบาลตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย (ภาพที่ 1) มีพื้นที่ 77.04 ตารางกิโลเมตร หรือ 48,150 ไร่ ซึ่งเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บนเส้นทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญด้านการขนส่งและการท่องเที่ยว ระหว่างไทย ลาว พม่า และจีนตอนใต้ ทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามามาก โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวจีน จึงทำให้ชุมชนบุญเรืองเป็นชุมชนที่น่าสนใจในการศึกษาศักยภาพเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน



ภาพที่ 1 ขอบเขตของพื้นที่ศึกษา

#### 4. สรุปการทบทวนวรรณกรรม

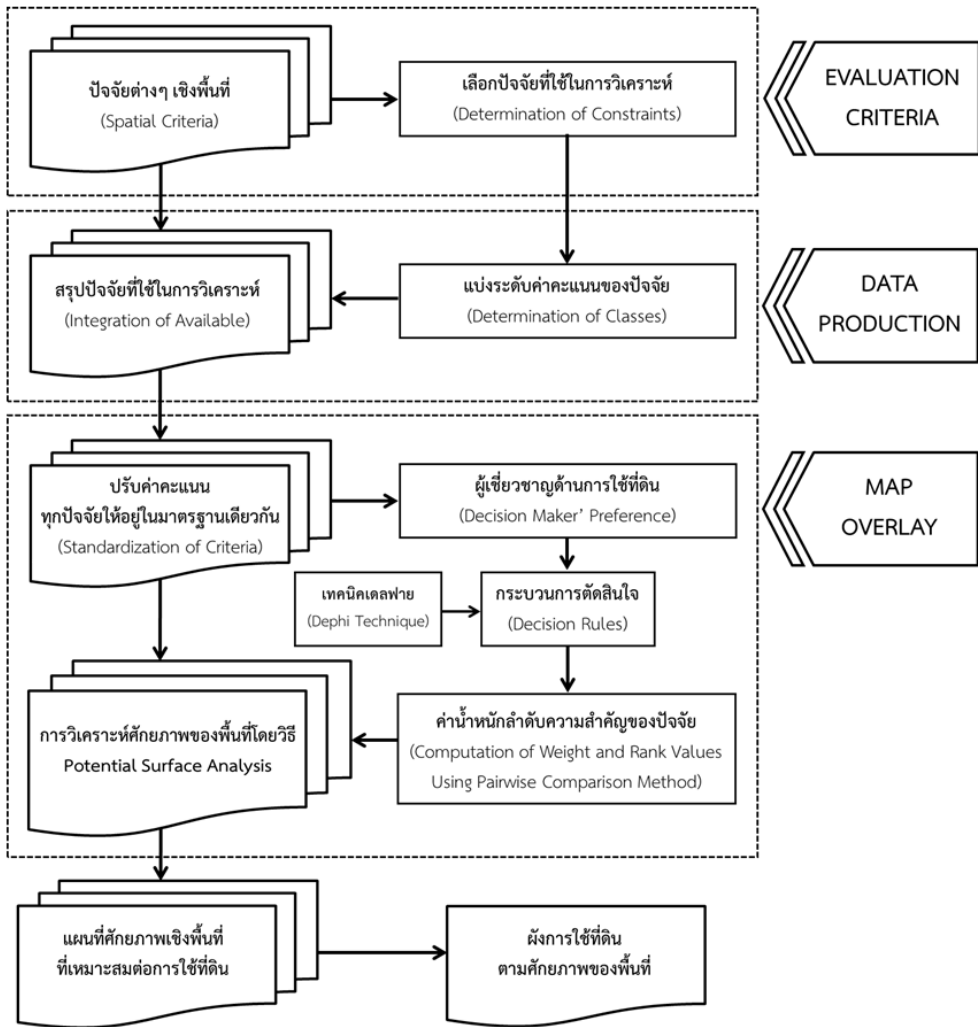
Potential Surfaces Analysis (PSA) (ภาพที่ 2) เป็นเทคนิคการวิเคราะห์ศักยภาพในการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่ถูกสร้างขึ้นอย่างเป็นระบบ (Systematic Approach) และมีเหตุผลมากที่สุด เพื่อป้องกันมิให้นักวางผังใช้ความนึกคิดหรือคุณค่าส่วนตัว (Value Judgment) มาใช้ในการวางผังพื้นที่ ซึ่งใช้หลักการเดียวกับ Sieve Analysis แต่มีความซับซ้อนของขั้นตอนการวิเคราะห์มากกว่า โดยการจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาพื้นที่ และคำนวณหาพื้นที่ที่มีศักยภาพเหมาะสมต่อการพัฒนา ด้วยการให้ค่าทางคณิตศาสตร์ในบริเวณต่าง ๆ ของพื้นที่อย่างเป็นระบบ ในกระบวนการ Data Production ในแง่ของการให้ค่าคะแนนเป็นตัวเลขที่แสดงศักยภาพในการพัฒนาของพื้นที่ย่อยแต่ละพื้นที่สำหรับแต่ละตัวแปร ซึ่งสามารถนำมาบวกกลับกันได้โดยตรง ทำให้ผลลัพธ์ที่ได้มีความชัดเจน ส่วนกระบวนการ Map Overlay ในด้านการใช้ระบบค่าน้ำหนัก (Weighting System) ทำให้สามารถเน้นหรือให้ความสำคัญกับตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งเหนือตัวแปรอื่น ๆ ได้ และสามารถปรับเปลี่ยนค่าน้ำหนักเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพในการพัฒนาของพื้นที่ที่เปลี่ยนแปลงไปเหมือนนโยบายหรือสมมติฐานในการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไป ทำให้สามารถเปรียบเทียบศักยภาพในการพัฒนาของพื้นที่ภายใต้นโยบายหรือสมมติฐานการพัฒนาที่แตกต่างกันได้โดยสะดวก ซึ่งจะทำได้ “Potential Surface” หลาย ๆ รูปแบบ สามารถนำไปสังเคราะห์เป็นทางเลือกในการพัฒนาที่แตกต่างกันได้หลายทางเลือก เทคนิค Potential Surface Analysis มีข้อดี ในแง่เศรษฐศาสตร์ ในด้านการเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมช่วยประหยัดต้นทุนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จะรองรับกิจกรรมในอนาคต และการป้องกัน

ในแง่สิ่งแวดล้อม ข้อมูลเหล่านี้ช่วยในการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ เช่น ป่าไม้ ดิน แหล่งน้ำ จากการใช้ที่ไม่เหมาะสม ช่วยให้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณมีความง่ายขึ้น สามารถนำไปประยุกต์ที่มีความหลากหลายที่ยากต่อการพิจารณาใช้ในการวิเคราะห์เชิงพื้นที่ได้ แต่มีข้อจำกัด คือ ข้อมูลที่รวบรวมได้จากหน่วยงานต่าง ๆ มีมาตรฐานและความทันสมัยของฐานข้อมูลแตกต่างกันตามความชำนาญและงบประมาณของหน่วยงานนั้น ๆ ซึ่งเป็นอุปสรรคที่ทำให้เสียเวลาในการปรับเปลี่ยน และแปลงข้อมูลให้เป็นไปในทางเดียวกัน

สำหรับการใช้เทคนิคเดลฟายในการให้ค่าน้ำหนัก เป็นวิธีการรวบรวมความรู้จากผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ อย่างเป็นระบบ สำหรับข้อดีของวิธีการนี้ คือ สามารถรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญในการให้ข้อมูลที่มีความหลากหลายทางภูมิศาสตร์โดยไม่เปิดเผยชื่อ เป็นการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรีโดยปราศจากอิทธิพลจากผู้อื่นหรืออิทธิพลจากเสียงส่วนใหญ่ ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือเนื่องจากเป็นข้อมูลที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้น ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย

การประยุกต์ใช้ PSA ในการกำหนดทางเลือกยุทธศาสตร์ในการพัฒนา (Alternative Development Strategy) โดยการพิจารณาตัวแปรด้านต่าง ๆ ทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม แม้ว่าจะมีข้อจำกัดในเรื่องระบบการให้ค่าน้ำหนัก และมีขั้นตอนการทำงานที่ค่อนข้างยุ่งยากซับซ้อน แต่ PSA ก็เป็นเทคนิคที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้วิเคราะห์ศักยภาพในการพัฒนาของพื้นที่ในการวางแผนพัฒนาพื้นที่ขนาดใหญ่ได้

การทบทวนวรรณกรรมข้างต้นได้เห็นช่องว่างของขั้นตอน Potential Surfaces Analysis (PSA) คือข้อมูลที่รวบรวมได้จากหน่วยงานต่าง ๆ มีมาตรฐานและความทันสมัยของฐานข้อมูลแตกต่างกันตามความชำนาญและงบประมาณของหน่วยงานนั้น ๆ ซึ่งเป็นอุปสรรคที่ทำให้เสียเวลาในการปรับเปลี่ยนและแปลงข้อมูลให้เป็นไปในทางเดียวกัน นอกจากนี้ เหนือในการให้ค่าคะแนนและค่าน้ำหนักของแต่ละปัจจัยที่นำมาพิจารณานั้น ไม่มีกฎตายตัว ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ และการพิจารณาของผู้ทำการวิเคราะห์ ซึ่งต้องมีความเป็นกลาง และต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เกี่ยวข้องกับปัจจัยเหล่านั้น มาช่วยในการให้ค่าคะแนนและค่าน้ำหนัก ช่องว่างหรือปัญหาสำคัญของการใช้เทคนิคเดลฟาย คือ การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้และให้ความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็นเป็นอย่างดี ถ้ากระบวนการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญไม่ดีพอ อาจไม่ได้ผู้ที่มีความรู้หรือเชี่ยวชาญในเรื่องที่ต้องการความคิดเห็นอย่างแท้จริง จะทำให้ผลการวิจัยนั้นขาดความเชื่อมั่น ถ้าผู้เชี่ยวชาญไม่ให้ความร่วมมือหรือไม่เห็นความสำคัญของการวิจัย อาจทำให้ผลของการวิจัยคลาดเคลื่อนได้ อีกหนึ่งในช่องว่างที่สำคัญคือ ขั้นตอนของ PSA ส่วนใหญ่มักใช้กับการออกแบบผังชุมชนหรือผังเมือง ซึ่งยังไม่ได้มีการนำมาประยุกต์ใช้ในรูปแบบการท่องเที่ยว ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการทดลองการใช้ PSA มาใช้ในพัฒนาการท่องเที่ยวครั้งนี้



ภาพที่ 2 กระบวนการวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่ด้วยวิธี Potential Surface Analysis (PSA)  
 ที่มา: ปรัชมาศ ลัญชานนท์ (2562)

## 5. ระเบียบวิธีวิจัย

### 5.1 ขั้นตอนในกระบวนการวิจัย

รูปแบบและขั้นตอนในกระบวนการวิจัย เป็นวิธีการศึกษาวิจัยแบบผสม โดยกระบวนการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การทำความเข้าใจพื้นที่ศึกษา ตามหลักการออกแบบ โดยเริ่มต้นจาก

การเก็บข้อมูลปฐมภูมิด้วยการสำรวจภาคสนามร่วมกับข้อมูลทุติยภูมิ ด้านสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาด้านต่างๆ

2) การเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้านศักยภาพของพื้นที่ของชุมชนป่าไผ่ ดังต่อไปนี้  
 (1) การเก็บข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ประกอบด้วย พื้นที่ตามแนวแม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง ตามธรรมชาติ ความสะดวกในการเข้าถึง การบริการตลาด การให้บริการไฟฟ้า การให้บริการสถานพยาบาล ความเป็นพื้นที่สาธารณะ ในเขตพื้นที่ศึกษา

(2) วิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่ของชุมชนด้วยวิธี Potential Surfaces Analysis (PSA)

ระยะที่ 2 การมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการสร้างกลุ่มโดยการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการเก็บข้อมูลในเชิงปริมาณเกี่ยวกับทัศนคติและความคิดเห็นของประชากรในชุมชนบุญเรืองเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ด้วยแบบสอบถามประชาชนในชุมชนบุญเรือง จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญในพื้นที่ศึกษา

ระยะที่ 3 การถอดบทเรียนและการเผยแพร่ นำองค์ความรู้ที่ได้คืนสู่ชุมชนและเผยแพร่ต่อสาธารณะเพื่อนำไปปรับใช้กับชุมชนอื่นต่อไป เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบุญเรืองที่เหมาะสม และสอดคล้องกับศักยภาพเชิงพื้นที่และความต้องการของคนในชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบุญเรือง

## 5.2 เทคนิคที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ด้วยเทคนิค Potential Surfaces Analysis มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้ (ภาพที่ 3)

1) จัดทำแผนที่พื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ โดยใช้แผนที่ มาตรฐาน 1: 4,000 พ.ศ. 2555 ของกรมโยธาธิการและผังเมืองเป็นแผนที่พื้นฐาน

2) แบ่งพื้นที่เป็นระบบตาราง ในการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งตารางกริดให้มีขนาดเล็กที่สุดเท่าที่จะทำได้ คือ ขนาด 100 x 100 เมตร (วรรณศิลป์ พีรพันธุ์, 2555)

3) กำหนดปัจจัยที่ใช้ในการวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่ของชุมชน ดังนี้

### (1) ปัจจัยด้านกายภาพ

(1.1) พื้นที่ตามแนวแม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง ตามธรรมชาติ บริเวณริมน้ำ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งเชิงนิเวศและวัฒนธรรม (เพชรลัดดา เพ็ชรภักดี, 2563) พื้นที่ที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำ แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง ตามธรรมชาติ ย่อมเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยว เนื่องจากมีทัศนียภาพที่งดงาม และมีสภาพอากาศที่เย็นสบาย ประกอบกับวิถีชีวิตริมน้ำที่มีลักษณะเฉพาะในแต่ละบริบทของพื้นที่ เกณฑ์พิจารณาพื้นที่ที่มีศักยภาพ จึงได้กำหนดให้พื้นที่ที่อยู่ห่างจากแหล่งน้ำ แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง ตามธรรมชาติในระยะไม่เกิน 200 เมตร (Department of Town and Country Planning, 2001) เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม

### (2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

(2.1) ความสะดวกในการเข้าถึง เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในการเดินทาง เป็นจุดแข็งในการดึงดูดนักท่องเที่ยว (เพชรลัดดา เพ็ชรภักดี, 2563) ดังนั้น พื้นที่ที่อยู่ใกล้เส้นทางคมนาคมสายหลัก ย่อมมีโอกาสการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ของเมืองมากกว่าพื้นที่ใด ๆ ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในอนาคต และเป็นปัจจัยที่สนับสนุนในแง่ของการเดินทางของนักท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงลำดับศักดิ์ของถนน ให้ถนนสายหลักและสายรองมีความสำคัญมากกว่าถนนสายย่อยมีความสำคัญน้อย สำหรับระยะที่เหมาะสมที่สุดมีความสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่ คือ ในระยะ 1,000 เมตร จากถนนสายหลัก และในระยะ 500 เมตร จากถนนสายรอง (ประพัทธ์พงษ์ อุปลา ชาลวิทย์ พงษ์ขวัญ และกฤษณะ แพทย์จะเกร็ง, 2551)

(2.2) การบริการตลาด การรวมตัวหรือการจัดกลุ่มของร้านค้า เป็นตำแหน่งที่ให้ความได้เปรียบทางการค้ามากกว่าร้านค้าที่กระจายอยู่ในตำแหน่งต่าง ๆ เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการให้บริการนักท่องเที่ยวในการเข้าถึงสินค้าและบริการของย่าน โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต้องการความสะดวกในการซื้อสินค้าอุปโภคและบริโภค โดยพิจารณาจากรัศมีการให้บริการตลาด ซึ่งมีลักษณะเป็นศูนย์กลางธุรกิจการค้าระดับรอง มีขอบเขตการให้บริการเท่ากับ 0.8 กิโลเมตร จากตลาดร้านค้า และพาณิชย์กรรม (De Chiara and Koppelman, 1969)

### (3) ปัจจัยด้านสังคม-วัฒนธรรม

(3.1) การให้บริการไฟฟ้า เป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้กิจกรรมต่าง ๆ สามารถดำเนินไปได้อย่างสะดวก โครงข่ายไฟฟ้าส่วนใหญ่จะเดินไปตามแนวถนนทุกสาย ในพื้นที่นี้ได้พิจารณาระยะห่างจากแนวสายไฟฟ้าหลักที่ผ่านและขายบริการไฟฟ้าในระยะ 100 เมตร เป็นพื้นที่ที่อยู่ในข่ายบริการ (Department of Town and Country Planning, 2001)

(3.2) การให้บริการสถานพยาบาล เป็นปัจจัยทางสังคมในการเลือกที่ตั้งเพื่อให้บริการด้านสาธารณสุขสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งจะพิจารณาจากระยะห่างจากสถานพยาบาล (ไม่รวมคลินิก) โดยเกณฑ์รัศมีการให้บริการเท่ากับ 1.6 กิโลเมตร (De Chiara and Koppelman, 1969) สำหรับสถานพยาบาลในเขตเทศบาลตำบลบุญเรือง คือ สถานีอนามัยตำบลบุญเรือง

(3.3) ความเป็นพื้นที่สาธารณะ เป็นปัจจัยทางสังคมในด้านการใช้พื้นที่ที่คนทุกคนสามารถใช้พื้นที่ได้ เป็นการพิจารณาด้วยเกณฑ์กรรมสิทธิ์ที่ดิน โดยพื้นที่ที่เป็นกรรมสิทธิ์ของรัฐสามารถนำมาพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวได้ การเลือกพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งจะพิจารณาจากความเป็นพื้นที่สาธารณะ ได้แก่ พื้นที่ป่าชุมชน พื้นที่ลำห้วย น้ำตก เป็นต้น ความเป็นพื้นที่กึ่งสาธารณะ ได้แก่ วัด โบสถ์ สถานที่ราชการ เป็นต้น พื้นที่ส่วนบุคคล ได้แก่ พื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่พาณิชย์กรรมของชุมชน เป็นต้น และพื้นที่อนุรักษ์ คือ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

(4) กำหนดเกณฑ์การวัดค่าคะแนนของปัจจัยและค่ามาตรฐาน (ตารางที่ 1)

เกณฑ์การวัดค่าคะแนนของแต่ละปัจจัยมีหน่วยหรือช่วงคะแนนที่ต่างกัน จึงต้องปรับค่าคะแนนของทุกปัจจัยให้อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้ช่วงคะแนน 0-10 โดยใช้สูตร ดังนี้

$$P_{ij} = \frac{P_{ij}}{P_{i\max}} \times K$$

- $P_{ij}$  = ค่าปรับในช่วงคะแนนฐาน  $K$
- $P_{ij}$  = ค่าคะแนนดิบในแต่ละตัวในปัจจัย  $j$
- $P_{i\max}$  = ค่าคะแนนดิบที่มากที่สุดในปัจจัย  $i$
- $K$  = ค่าฐานที่กำหนดให้ ในที่นี้มีค่า = 10

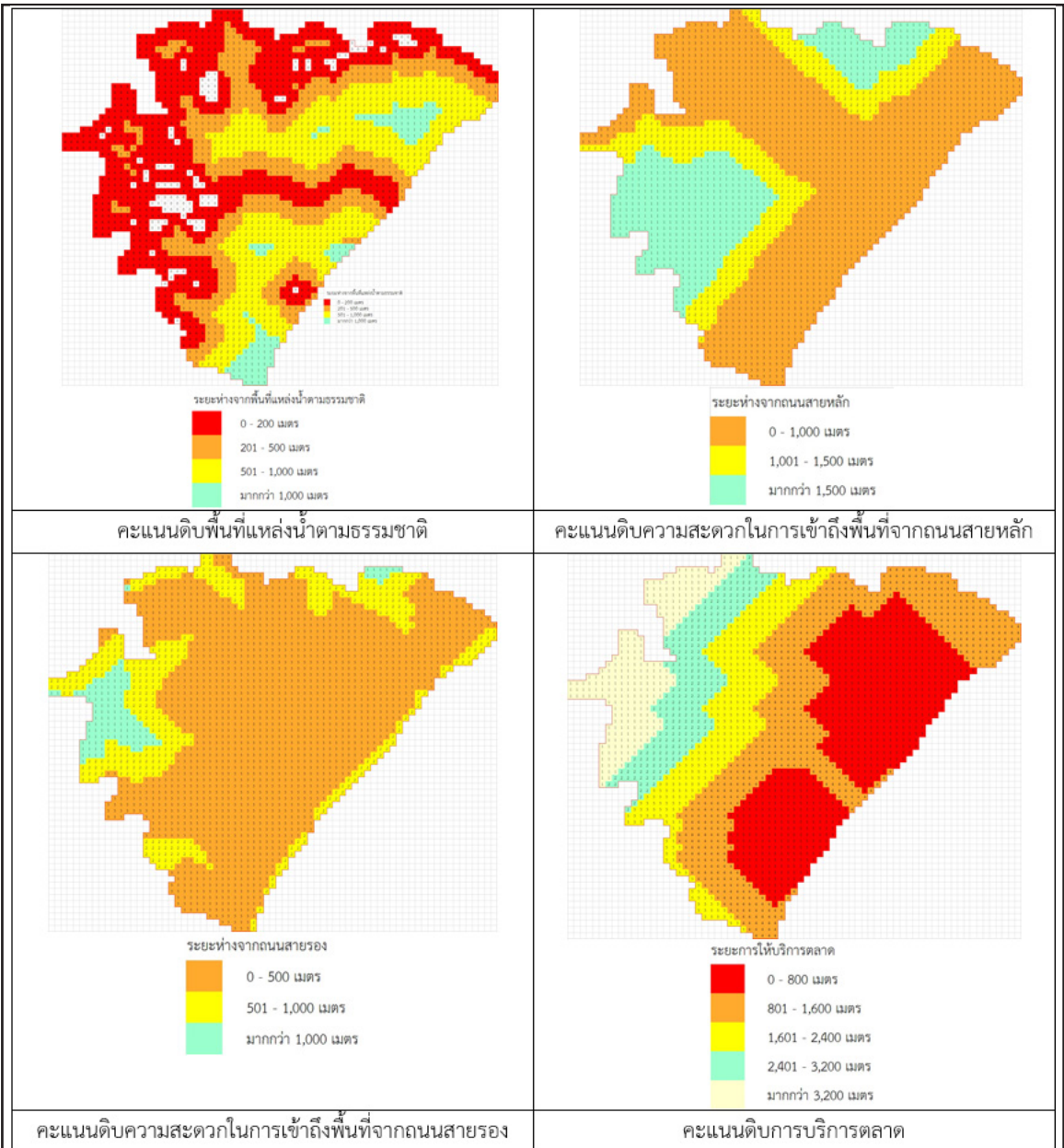
ตารางที่ 1 แสดงค่าคะแนนดิบ ค่าคะแนนปรับฐานของแต่ละปัจจัย สำหรับการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบุญเรือง

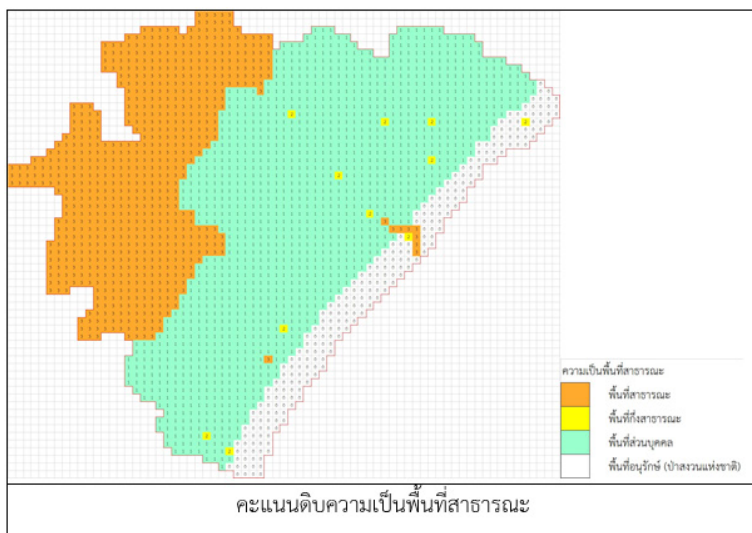
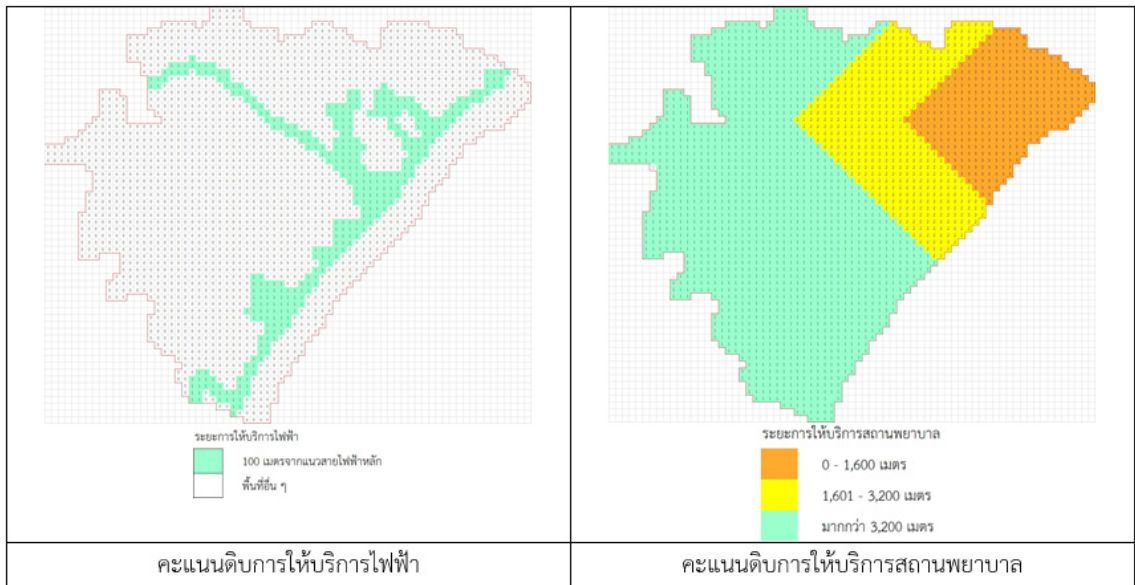
ปัจจัย	เกณฑ์การให้คะแนน	ค่าคะแนนดิบ	ค่าปรับฐาน
พื้นที่แหล่งน้ำตามธรรมชาติ	พื้นที่ในระยะ 200 เมตร จากแหล่งน้ำธรรมชาติ	4	10.00
	พื้นที่ในระยะ 201 - 500 เมตร จากแหล่งน้ำธรรมชาติ	3	7.50
	พื้นที่ในระยะ 501 - 1,000 เมตร จากแหล่งน้ำธรรมชาติ	2	5.00
	พื้นที่ในระยะไกลกว่า 1,000 เมตรจากแหล่งน้ำธรรมชาติ	1	2.50
	แหล่งน้ำ	0	0.00
ความสะดวกในการเข้าถึง	พื้นที่อยู่ในระยะ 0 - 1,000 เมตร จากถนนสายหลัก หรือพื้นที่อยู่ในระยะ 0 - 500 เมตร จากถนนสายรอง	3	10.00
	พื้นที่อยู่ในระยะ 1,000 - 1,500 เมตร จากถนนสายหลัก หรือพื้นที่อยู่ในระยะ 500 - 1,000 เมตร จากถนนสายรอง	2	6.67
	พื้นที่อยู่ในระยะ 1,500 เมตร ขึ้นไป จากถนนสายหลัก	1	3.33
	หรือพื้นที่อยู่ในระยะ 1,000 เมตร ขึ้นไป จากถนนสายรอง		



ตารางที่ 1 (ต่อ)

ปัจจัย	เกณฑ์การให้คะแนน	ค่าคะแนนดิบ	ค่าปรับฐาน
การให้บริการ ตลาด	พื้นที่อยู่ในระยะ 800 เมตร จากตลาด ร้านค้าและพาณิชยกรรม	5	10.00
	พื้นที่อยู่ในระยะ 801 - 1,600 เมตร จากตลาด ร้านค้าและพาณิชยกรรม	4	8.00
	พื้นที่อยู่ในระยะ 1,601 - 2,400 เมตร จากตลาด ร้านค้าและพาณิชยกรรม	3	6.00
	พื้นที่อยู่ในระยะ 2,401 - 3,200 เมตร จากตลาด ร้านค้าและพาณิชยกรรม	2	4.00
	พื้นที่อยู่ในระยะ 3,200 เมตร ขึ้นไป จากตลาด ร้านค้าและพาณิชยกรรม	1	2.00
การให้บริการ ไฟฟ้า	พื้นที่ที่อยู่ในข่ายบริการในระยะ 100 เมตรจากแนวสายไฟฟ้าหลัก	1	10.00
	พื้นที่อื่น ๆ	0	0.00
การให้บริการ สถานพยาบาล	พื้นที่อยู่ในระยะ 1,600 เมตรจากสถานพยาบาล	3	10.00
	พื้นที่อยู่ในระยะ 1,601-3.200 เมตร จากสถานพยาบาล	2	6.67
	พื้นที่อยู่ในระยะ 3,200 เมตร ขึ้นไป จากสถานพยาบาล	1	3.33
ความเป็นพื้นที่ สาธารณะ	พื้นที่สาธารณะ	3	10.00
	พื้นที่กึ่งสาธารณะ	2	6.67
	พื้นที่ส่วนบุคคล	1	3.33
	พื้นที่อนุรักษ์ (ป่าสงวนแห่งชาติ)	0	0.00





ภาพที่ 3 การให้ค่าคะแนนของแต่ละปัจจัย

(5) กำหนดค่าน้ำหนัก (Weighting) ของปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบุญเรือง

การให้ค่าน้ำหนักของปัจจัยในการศึกษานี้ ได้ใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi) ที่มาจากการแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ สำหรับการคัดเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เดลเบค อังเดร (Delbecq et al., 1975) ได้ให้ความคิดเห็นว่าจำนวนผู้เชี่ยวชาญประมาณ 10 ถึง 15 คน ซึ่งมาจากกลุ่มเดียวกันนั้นก็นับว่าเพียงพอแล้ว ในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน โดยการเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญแบบเฉพาะเจาะจงตามวัตถุประสงค์ (purposive sampling) และวิธีแนะนำอ้างอิงแบบลูกโซ่

(Snowball Sampling) ด้วยวิธีการที่ผู้ศึกษาได้กำหนดผู้เชี่ยวชาญ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญแนะนำผู้เชี่ยวชาญท่านอื่น ๆ จนครบตามจำนวน ซึ่งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย คณาจารย์ในมหาวิทยาลัยจำนวน 6 คน หัวหน้าองค์กรหรือเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน 4 คน ซึ่งเป็นการถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวถึงความสำคัญของแต่ละปัจจัย โดยแบ่งระดับค่าน้ำหนัก (Value Scale) จาก 1 ถึง 10 โดยค่าน้ำหนัก 10 หมายถึง ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการพิจารณามากที่สุด (ตารางที่ 2) จากนั้นนำค่าคะแนนที่ปรับฐานดังกล่าว ในแต่ละตารางกริดมาคำนวณค่าถ่วงน้ำหนัก (weighted score) ในแต่ละช่องกริด โดยใช้สูตร ดังนี้ (วรรณศิลป์ พีรพันธุ์, 2555)

$$Y_i = \sum W_i X_{ij}$$

เมื่อ  $Y_i$  คือ ค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักรวมสำหรับทุกตัวแปรของช่องกริด  $j$   
 $W_i$  คือ ค่าน้ำหนักของตัวแปร  $i$   
 $X_{ij}$  คือ ค่าคะแนนที่ปรับฐานของตัวแปร  $i$  ในช่องกริด  $j$

ตารางที่ 2 แสดงค่าน้ำหนักของแต่ละปัจจัย สำหรับการวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม

ลำดับที่	ประเภทปัจจัย	ค่าน้ำหนัก (Weighting)
1	พื้นที่แหล่งน้ำตามธรรมชาติ	8.25
2	ความสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่จากถนนสายหลัก	7.00
3	ความสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่จากถนนสายรอง	6.00
4	การบริการตลาด	6.50
5	การให้บริการไฟฟ้า	7.00
6	การให้บริการสถานพยาบาล	6.00
7	ความเป็นพื้นที่สาธารณะ	9.25

(6) นำค่าคะแนนที่มีการถ่วงน้ำหนักของแต่ละตารางกริดในแต่ละปัจจัยมาเรียงซ้อนกัน (Overlay) และหาผลรวมของคะแนนในแต่ละช่องตารางกริด โดยใช้โปรแกรม Microsoft Excel และจัดทำแผนที่แสดงค่าคะแนนรวมถ่วงน้ำหนักของแต่ละกริด โดยใช้โปรแกรม AutoCAD

(7) นำผลรวมของคะแนนในแต่ละตารางกริดมาจัดกลุ่ม แบ่งค่าคะแนนออกเป็นช่วง ๆ ในขั้นนี้ได้แบ่งค่าความละเอียดของศักยภาพออกเป็น 5 ช่วง จะได้บริเวณที่มีศักยภาพเหมาะสมสำหรับการพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมตามช่วงคะแนน คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

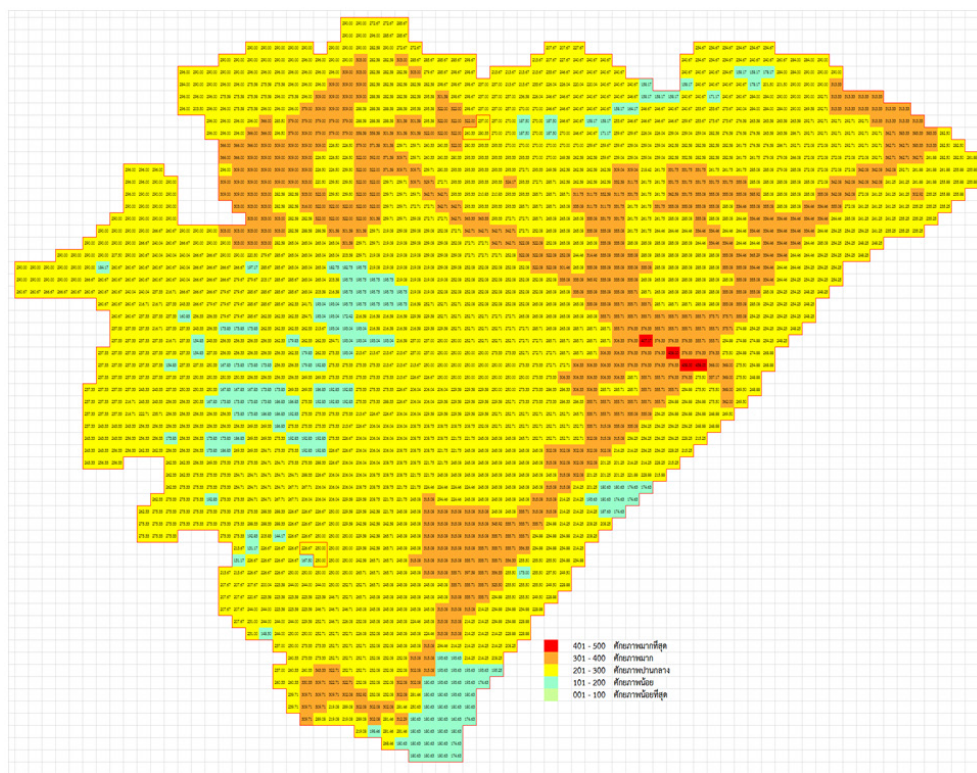
(8) นำผลการวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่ที่มีศักยภาพมากที่สุดมาซ้อนทับกับความต้องการในการพัฒนาพื้นที่ภายในชุมชนบุญเรืองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการกำหนดตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาพื้นที่และบริบทของชุมชน เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบุญเรือง โดยใช้ศักยภาพเชิงพื้นที่เป็นกลยุทธ์หลัก

## 6. ผลการศึกษา

### 6.1 ศักยภาพเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนบุญเรือง

จากการวิเคราะห์ศักยภาพการพัฒนาของพื้นที่โดยพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพบว่า พื้นที่สภาพพื้นที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมที่เหมาะสม ควรเป็นพื้นที่ที่มีความสะดวกในการเข้าถึงทั้งจากถนนสายหลักและถนนสายรอง เป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำตามธรรมชาติ อยู่ในรัศมีการให้บริการไฟฟ้า ตลาดสดและร้านค้า สถานพยาบาล ควรเป็นพื้นที่สาธารณะที่เป็นกรรมสิทธิ์ของรัฐที่สามารถนำมาพัฒนาได้ ซึ่งสามารถจำแนกตามช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

- พื้นที่ที่มีศักยภาพมากที่สุด ค่าคะแนน 401-500
- พื้นที่ที่มีศักยภาพมาก ค่าคะแนน 301-400
- พื้นที่ที่มีศักยภาพปานกลาง ค่าคะแนน 201-300
- พื้นที่ที่มีศักยภาพน้อย ค่าคะแนน 101-200



- พื้นที่ที่มีศักยภาพสำหรับพัฒนาเป็นพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมมากที่สุด
- พื้นที่ที่มีศักยภาพสำหรับพัฒนาเป็นพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมมาก
- พื้นที่ที่มีศักยภาพสำหรับพัฒนาเป็นพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมปานกลาง
- พื้นที่ที่มีศักยภาพสำหรับพัฒนาเป็นพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมน้อย

ภาพที่ 4 พื้นที่ที่มีศักยภาพเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมในเขตเทศบาลตำบลบุญเรือง  
 จำแนกตามช่วงคะแนน

ที่มา: ผู้วิจัย, 2018

สำหรับด้านความต้องการในการพัฒนาพื้นที่ภายในชุมชนบุญเรืองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม พบว่า ต้องการให้มีการพัฒนาพื้นที่น้ำตกภูแกง พื้นที่ป่าชุมชนหรือพื้นที่ชุ่มน้ำริมแม่น้ำอิง และพื้นที่ริมลำห้วยภูแกง ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาต้องการพัฒนาพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับศาสนา ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ วัดภูแกง วัดบุญเรือง วัดบุญเรืองเหนือ วัดชาววา วัดบ้านหก วัดต้นปล้อง วัดแดนเมือง พระธาตุนางปุก วัดป่าอ้อบุญเรือง วัดบ้านป่าเคาะ โดยเรียงลำดับตามความต้องการจากมากไปน้อย

### ตารางที่ 3 ความต้องการในการพัฒนาพื้นที่ภายในชุมชนบุญเรืองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม

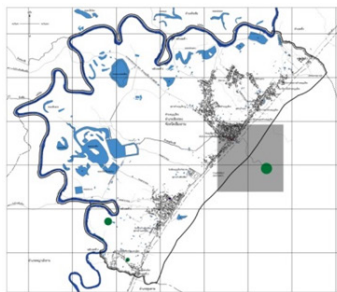
ประเด็น / รายละเอียด	ระดับความต้องการ	ประเด็น / รายละเอียด	ระดับความต้องการ
สถานที่ที่ควรพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว		สถานที่ที่ควรพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว	
น้ำตกภูแกง	4.10	สถานที่ที่มีกิจกรรมห่อพื้นบ้าน	3.25
พื้นที่ชุ่มน้ำริมแม่น้ำอิง	3.99	สถานที่ที่มีกิจกรรมประดิษฐ์ตุ๊ก	3.25
พื้นที่ริมลำห้วยภูแกง	3.97	เส้นทางปั่นจักรยานชมวิถีชีวิต	3.25
วัดบุญเรือง	3.74	พื้นที่นาข้าว	3.23
วัดภูแกง	3.74	การจัดเส้นทางคมนาคม	3.23
วัดบุญเรืองเหนือ	3.72	สถานที่แสดงวิถีชีวิต วัฒนธรรม	3.20
วัดชาววา	3.72	สถานที่เกี่ยวกับความเชื่อ พิธีกรรม	3.15
วัดบ้านหก	3.72	สถานที่แสดงสินค้าชุมชน	3.14
วัดต้นปล้อง	3.72	พื้นที่สวนผลไม้ เช่น เงาะ ฯลฯ	3.06
วัดแดนเมือง	3.71	ต้นไม้ใหญ่ กลุ่มพันธุ์ไม้ท้องถิ่น	3.00
พระธาตุนางปุก	3.71	ฟาร์มผึ้งและผลิตภัณฑ์จากน้ำผึ้ง	2.97
วัดป่าอ้อบุญเรือง	3.69	สถานที่จอดรถ	2.95
วัดบ้านป่าเคาะ	3.68	ฟาร์มแกะ	2.88
สภาพภูมิทัศน์ในชุมชน	3.43	บ้านเก่า สถาปัตยกรรมแบบพื้นถิ่น	2.86
สถานที่ที่มีกิจกรรมจักรยาน	3.26	อื่นๆ	2.86

เมื่อนำผลการวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่ที่มีศักยภาพมากที่สุดมาซ้อนทับกับความต้องการในการพัฒนาพื้นที่ภายในชุมชนบุญเรืองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการกำหนดตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาพื้นที่และบริบทของชุมชนพบว่า ศักยภาพเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนบุญเรืองมีดังนี้

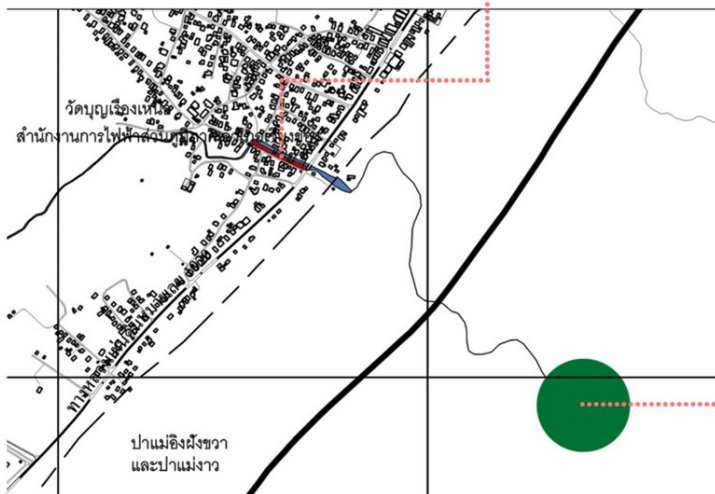
- พื้นที่ที่มีศักยภาพสำหรับการพัฒนาเป็นพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมมากที่สุด ได้แก่ บริเวณพื้นที่ที่มีความสะดวกในการเข้าถึง อยู่ใกล้แหล่งน้ำตามธรรมชาติ อยู่ในรัศมีการให้บริการไฟฟ้า ตลาด และสถานพยาบาลรวมทั้งเป็นพื้นที่สาธารณะที่เป็นกรรมสิทธิ์ของที่เอื้อต่อการให้คนทุกคนสามารถเข้ามาใช้งานได้ง่าย ซึ่งพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมมากที่สุดนี้ อยู่บริเวณด้านตะวันออกของพื้นที่ศึกษา บริเวณวัดบุญเรืองเหนือ บริเวณริมลำห้วยภูแกง บริเวณด้านล่างของน้ำตกภูแกง



ภาพที่ 5 พื้นที่ริมลำห้วยกุแกงไหลผ่านชุมชนบริเวณด้านหน้าวัดบุญเรืองเหนือ ได้มีการใช้พื้นที่ในการจัดกิจกรรมชุมชน



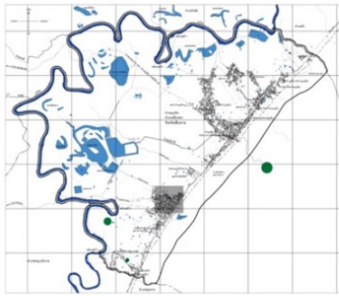
พื้นที่จัดกิจกรรมต่างๆ



น้ำตกกุแกง

ภาพที่ 6 พื้นที่น้ำตกกุแกงเป็นน้ำตกที่ไหลมาจากเทือกเขาทางด้านทิศตะวันออกของชุมชน และพื้นที่ริมลำห้วยกุแกง ตลาดนัดของคนในชุมชน โดยเฉพาะช่วงเย็นมีการนำสินค้าของชุมชนมาวางขาย

- พื้นที่ที่มีศักยภาพสำหรับการพัฒนาเป็นพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมมาก ได้แก่ พื้นที่บริเวณวัดพระธาตุนางปูก พื้นที่วัดป่าอ้อบุญเรือง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ถึงสาธารณะที่มีการเข้าสะดวกจากถนนสายหลัก และสายรอง พื้นที่น้ำตกภูแกงเนื่องจากเป็นพื้นที่สาธารณะ ที่มีการเข้าสะดวกจากถนนสายหลักและสายรอง อยู่ในรัศมีให้บริการของตลาดและร้านค้า พื้นที่ทางด้านทิศเหนือริมห้วยสำน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อยู่ริมน้ำห้วยสำน มีการเข้าถึงพื้นที่สะดวกทั้งทางถนนสายหลักและสายรอง เป็นบริเวณที่อยู่ในรัศมีการให้บริการของไฟฟ้า และสถานพยาบาล นอกจากนี้ พื้นที่ที่มีศักยภาพมากยังเป็นพื้นที่บริเวณริมถนนสายหลักและพื้นที่ย่านชุมชน ประกอบด้วย พื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับศาสนา พื้นที่ที่มีสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของชุมชน พื้นที่วิถีชีวิตทางวัฒนธรรมของชุมชน พื้นที่วิถีชีวิตทางการเกษตรประเภทฟาร์มผึ้ง



หม้อพื้นบ้านและงานจักสาน

หม้อพื้นบ้านเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ที่อาศัยอยู่ในชุมชน โดยมีการรักษาแบบพื้นบ้าน คือ การใช้สมุนไพรต่างๆ ที่หาได้จากในป่าในชุมชน เพื่อมารักษาผู้ป่วย



ภาพที่ 7 พื้นที่วิถีชีวิตทางวัฒนธรรมของชุมชนบุญเรืองบริเวณบ้านแดนเมือง ที่เป็นแหล่งเรียนรู้การทำเครื่องจักสาน ภาชนะจักสาน และหม้อพื้นบ้านที่เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ ด้วยการรักษาแบบพื้นบ้าน โดยการใช้สมุนไพรต่างๆ ที่ได้จากป่าชุมชน

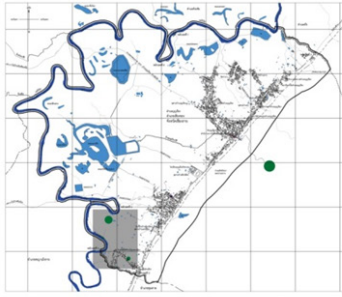




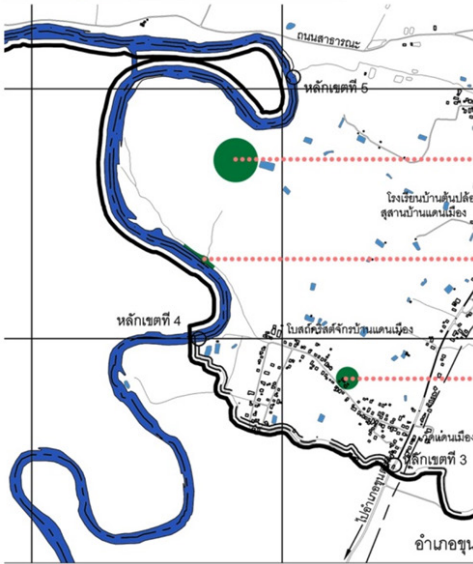
ภาพที่ 8 วิธีชีวิตทางวัฒนธรรมของชุมชนบุญเรืองด้านการทำตุ่ง



ภาพที่ 9 สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของชุมชนบุญเรือง เป็นรูปแบบอาคารไม้ใต้ถุนสูง เสาไม้สักเป็นลำต้นมีขนาดใหญ่



● แหล่งเรียนรู้ชาวบ้าน



● สถานที่เลี้ยงผึ้ง

● แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์น้ำผึ้ง

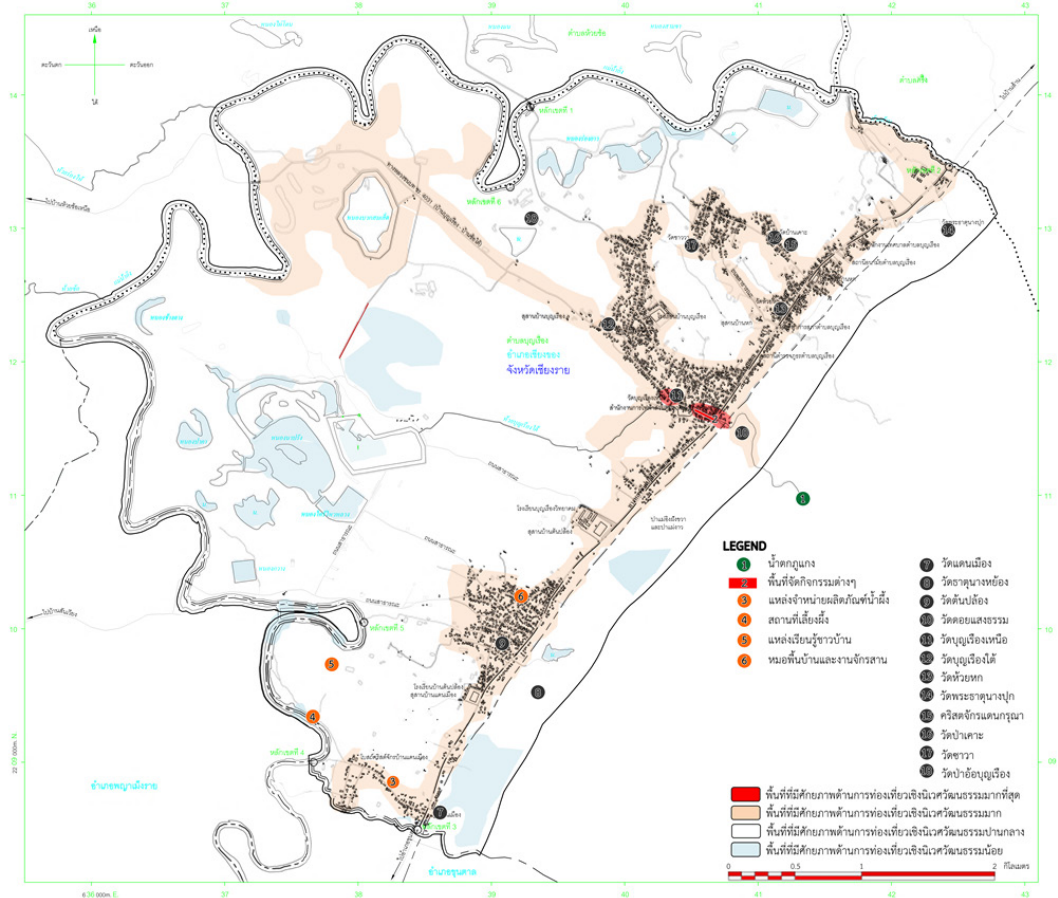
ผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งจาก T.P. ฟาร์มผึ้ง  
 เป็นสินค้า OTOP ของเทศบาลตำบล  
 บัญเรือ่งและมีการส่งออกจำหน่ายนอกพื้นที่



ภาพที่ 10 พื้นที่วิถีชีวิตทางการเกษตรบริเวณบ้านแดนเมืองเป็นแหล่งเรียนรู้การทำฟาร์มแกะ ฟาร์มผึ้งและผลิตภัณฑ์จากน้ำผึ้ง

- พื้นที่ที่มีศักยภาพสำหรับการพัฒนาเป็นพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมปานกลาง เป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของเทศบาลตำบลบุญเรืองที่มีการเข้าถึงสะดวกทั้งจากถนนสายหลักและสายรอง เป็นพื้นที่สาธารณะป่าชุมชนที่อยู่ริมน้ำอิง พื้นที่เกษตรของชุมชน

- พื้นที่ที่มีศักยภาพสำหรับการพัฒนาเป็นพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมน้อย ได้แก่ พื้นที่แหล่งน้ำด้านทิศตะวันตกในบริเวณพื้นที่ป่าชุมชน และพื้นที่แหล่งน้ำทางตอนเหนือ พื้นที่ทางตอนใต้ที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ืองผึ้งขวา และป่าขาว เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อยู่ห่างจากพื้นที่แหล่งน้ำตามธรรมชาติ รวมทั้งพื้นที่ส่วนบุคคลบริเวณตอนกลาง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อยู่ห่างจากแหล่งน้ำตามธรรมชาติ



ภาพที่ 12 ศักยภาพเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมตามบริบทพื้นที่ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบุญเรือง  
 ที่มา: ผู้วิจัย, 2018

### 6.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

จากแบบสอบถามประชากรกลุ่มตัวอย่างพบว่า เมื่อมีการพัฒนาชุมชนบุญเรืองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม คนในชุมชนบุญเรืองจะได้รับประโยชน์ในด้านอาชีพ มีการประกอบอาชีพเพิ่มมากขึ้น มีรายได้มากขึ้น ชุมชนบุญเรืองมีความเจริญมากขึ้น โครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภคภายในชุมชนได้รับการปรับปรุง ดูแลรักษาจากเทศบาลตำบลบุญเรืองให้อยู่ในสภาพที่ดี และทำให้มูลค่าที่ดิน และราคาอสังหาริมทรัพย์ภายในชุมชนเพิ่มขึ้น สำหรับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมที่มีต่อเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนบุญเรือง พบว่า เมื่อมีการพัฒนาชุมชนบุญเรืองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมจะทำให้คนในชุมชนบุญเรืองมีรายได้เพิ่มขึ้น ท้องถิ่นได้รับการพัฒนาจากรัฐมากขึ้น เศรษฐกิจของชุมชนได้รับการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งส่งผลให้ปัญหาทางสังคมอาชญากรรมลดน้อยลง ด้านผลกระทบที่ชุมชนบุญเรืองจะได้รับ หากมีการพัฒนาพื้นที่ชุมชนบุญเรืองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า การท่องเที่ยวจะส่งผลกระทบต่อชุมชนบุญเรืองในแง่ที่ทำให้วิถีชีวิตคนในชุมชนแออัด รถติด ชยะเก็ลื่อนกลาด (ตารางที่ 4)

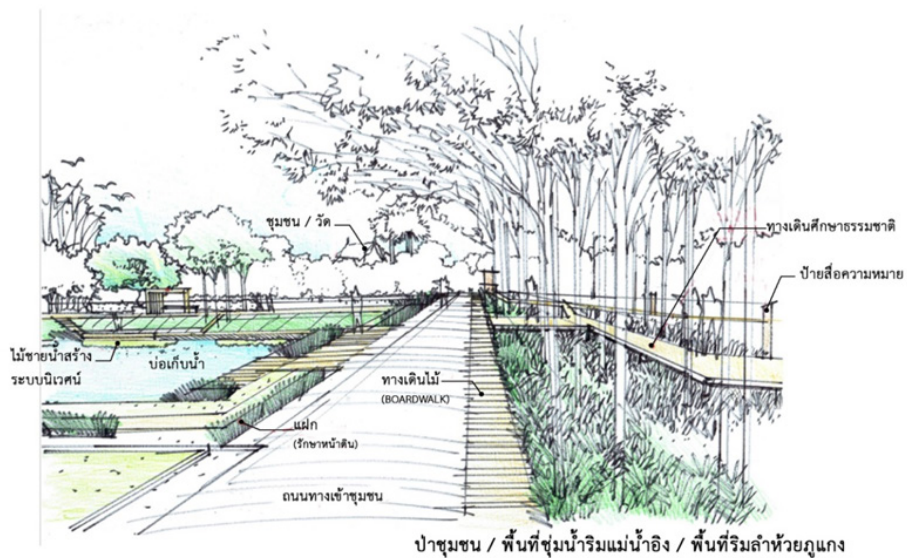
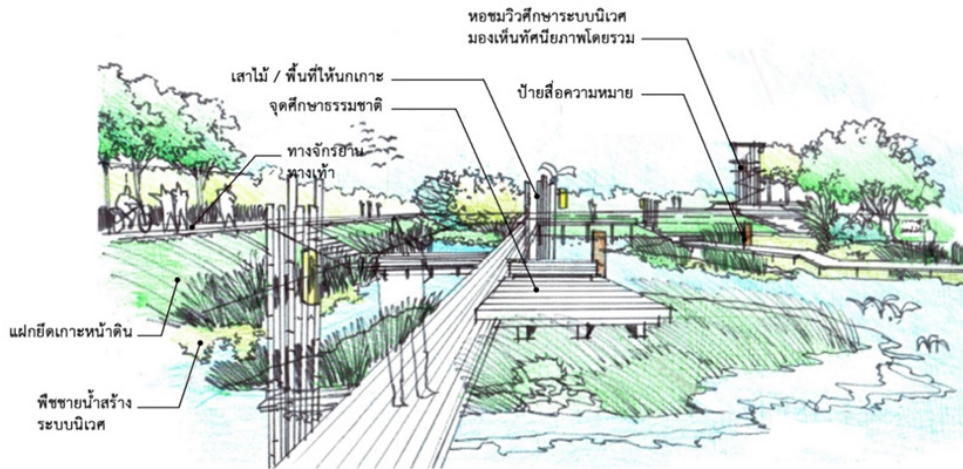
**ตารางที่ 4** ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประเด็น / รายละเอียด	ระดับความต้องการ
<b>สถานที่ที่ควรพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว</b>	
ท้องถิ่นได้รับการพัฒนาจากรัฐมากขึ้น	3.53
ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น	3.53
เศรษฐกิจของชุมชนได้รับการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น	3.52
ประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น	3.44
ปัญหาทางสังคมอาชญากรรมลดน้อยลง	3.21
<b>ประโยชน์ที่ชุมชนบุญเรืองได้รับจากการท่องเที่ยว</b>	
ด้านความเจริญ	3.32
ด้านรายได้	3.29
ด้านอาชีพ	3.27

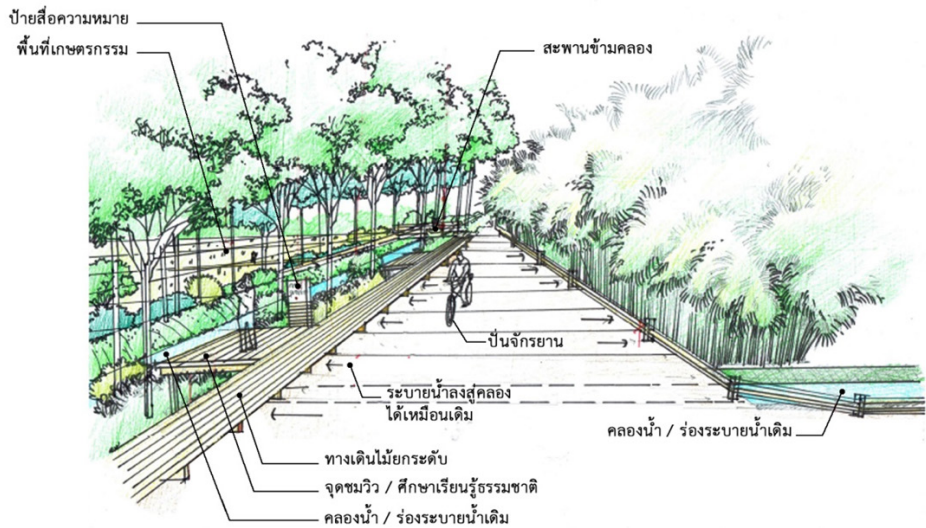
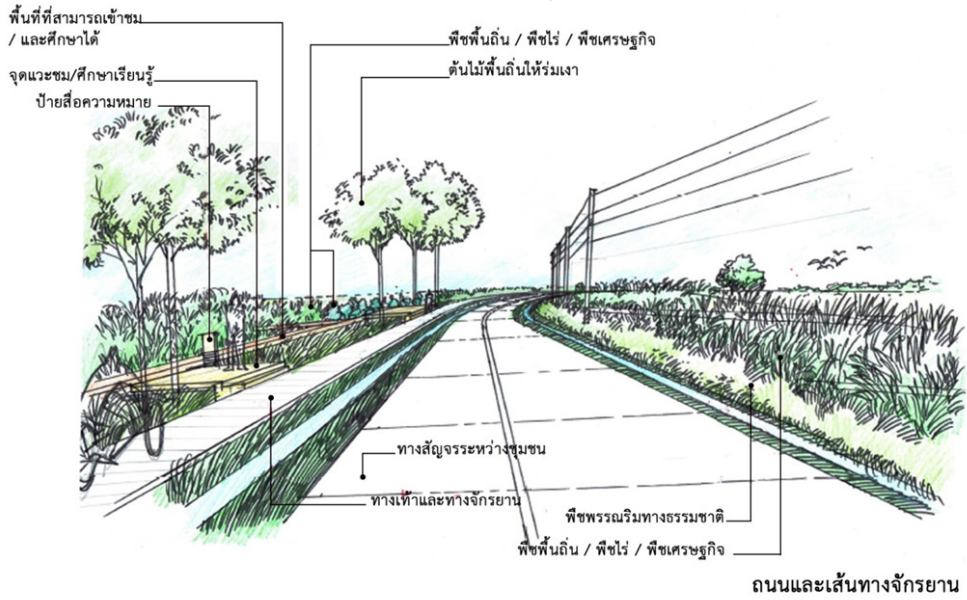
ประเด็น / รายละเอียด	ระดับความต้องการ
<b>สถานที่ที่ควรพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว</b>	
มีผลกระทบทำให้วิถีชีวิตแย่งรถติด ขยะเกลื่อนกลาด	2.81
มีผลกระทบทำให้สภาพแวดล้อมแย่ง	1.99
มีผลกระทบทำให้สภาพสังคมแย่ง เช่น ความปลอดภัย	1.97
มีผลกระทบทำให้รายได้ลดลง	1.96
มีผลกระทบทำให้ความเป็นอยู่แย่ง	1.96
<b>ประโยชน์ที่ชุมชนบุญเรืองได้รับจากการท่องเที่ยว</b>	
อื่น ๆ	3.50
ด้านการปรับปรุงสาธารณูปโภคจากรัฐ และเทศบาล	3.29
มูลค่าที่ดินและราคาอสังหาริมทรัพย์เพิ่มขึ้น	3.24

**6.3 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบุญเรือง โดยใช้ศักยภาพเชิงพื้นที่เป็นกลยุทธ์หลัก**

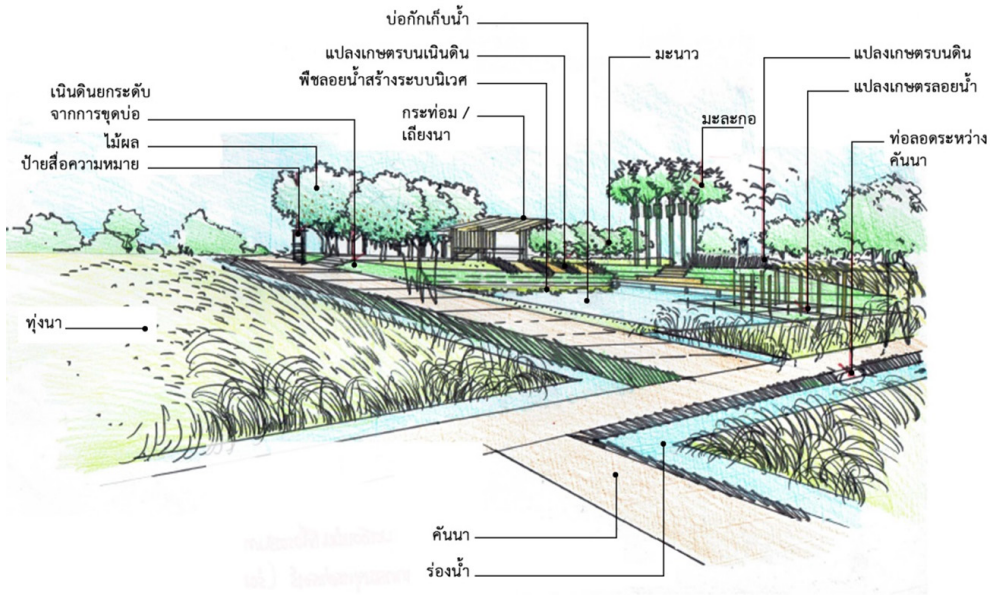
1) การพัฒนาพื้นที่ริมน้ำ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการป้องกันน้ำท่วม การจัดการน้ำด้วยระบบธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ระบบนิเวศ เส้นทางศึกษาธรรมชาติและเป็นจุดชมวิว ในพื้นที่ป่าชุมชน พื้นที่ชุ่มน้ำริมแม่น้ำอิง พื้นที่ริมลำห้วยภูแกง



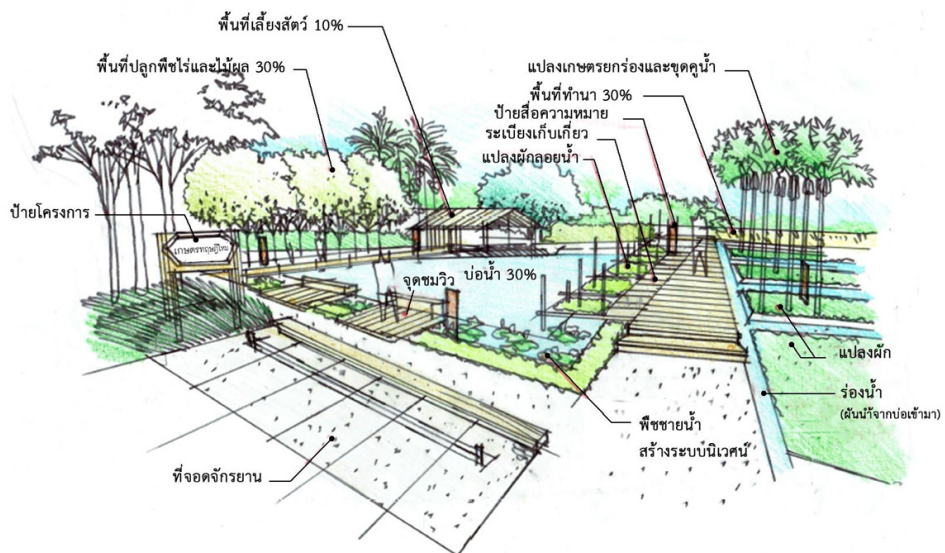
2) การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวในชุมชน เป็นเส้นทางที่ประกอบด้วยป้ายสื่อความหมายในการให้ความรู้ และแนะนำเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม การใช้พืชพันธุ์ท้องถิ่น พืชเศรษฐกิจท้องถิ่น ในการสร้างอัตลักษณ์ของพื้นที่ชุมชน



3) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร ด้วยรูปแบบการปลูกพืชผสมผสาน ประกอบด้วย แปลงเกษตรบนเนินดิน แปลงเกษตรบนดิน แปลงเกษตรลอยน้ำ พืชลอยน้ำสร้างระบบนิเวศ กระถอมหรือเถียงนา โดยการออกแบบ สอดคล้องกับระบบนิเวศเดิม บริบทพื้นที่ที่เป็นพื้นที่ลุ่ม ให้ความสำคัญกับการระบายน้ำ การทำแนวร่องน้ำ เพื่อช่วยในการรองรับน้ำ การออกแบบที่คำนึงถึงความหลากหลายของพืชพรรณทางการเกษตรที่สร้างอัตลักษณ์ด้วยการใช้พรรณไม้พื้นถิ่น (ทรงภพ เมฆพรรณโอกาส อ้าภา บัวระภา และ จีรดา นามไผ่, 2563) การสร้างแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรทฤษฎีใหม่ที่ประกอบด้วย พื้นที่เลี้ยงสัตว์ 10 % พื้นที่ปลูกพืชไร่และไม้ผล 30 % พื้นที่นา 30 % บ่อน้ำ 30 % การเพิ่มองค์ประกอบภูมิสถาปัตยกรรมป้ายโครงการ ป้ายสื่อความหมาย จุดชมวิว ระเบียบเก็บเกี่ยว พืชขายน้ำสร้างระบบนิเวศ แปลงเกษตรยกทรง และขุดคูน้ำ

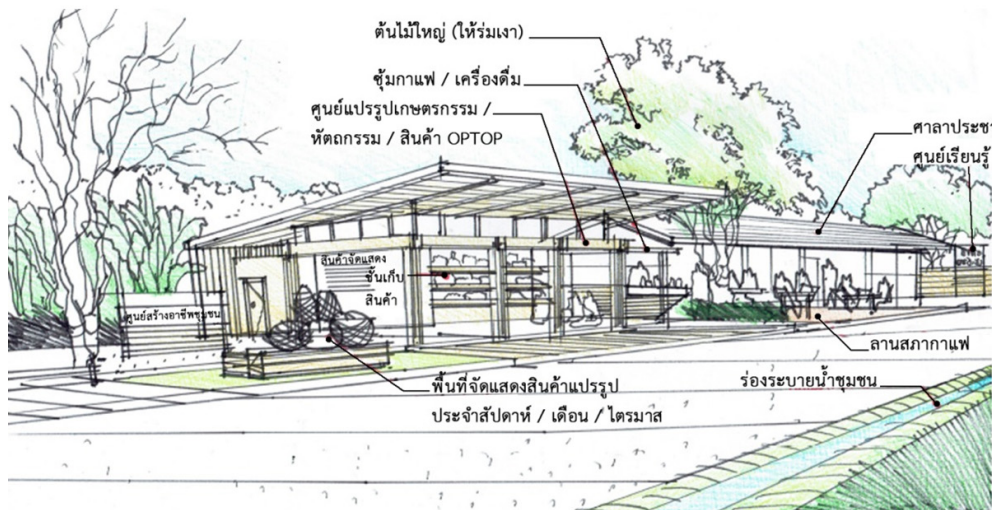


พื้นที่เกษตรกรรม / การปลูกพืชผสมผสาน

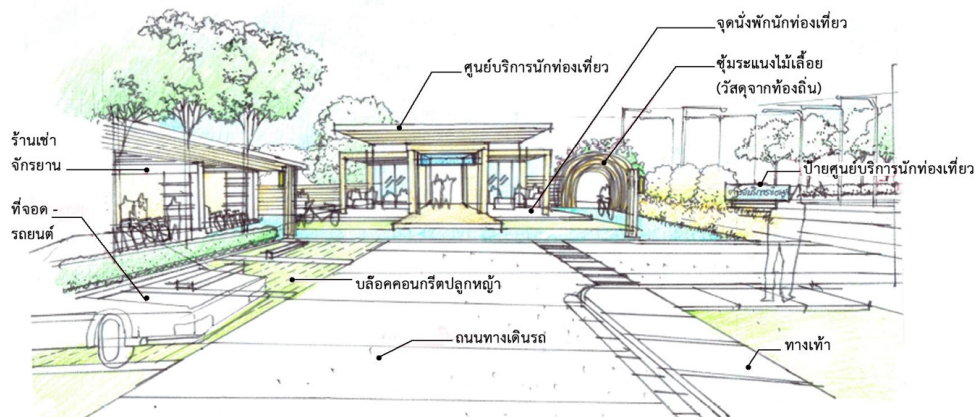


โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่

4) การพัฒนาศูนย์สินค้าชุมชน ประกอบด้วย พื้นที่จัดนิทรรศการแสดงผลผลิตภัณฑ์ชุมชน พื้นที่ฝึกอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว ศูนย์แปรรูปสินค้าการเกษตร พื้นที่ขายสินค้าชุมชนทางการเกษตร หัตถกรรม ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล (OTOP) และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ศาลาประชาคมและศูนย์เรียนรู้ ชุมคาเฟ่และเครื่องดื่ม ลานสภากาแฟ สำหรับการออกแบบพื้นที่เน้นการใช้ต้นไม้ใหญ่ให้ร่มเงา ซึ่งเป็นไม้พื้นถิ่นเพื่อสร้างความร่มรื่นให้กับพื้นที่

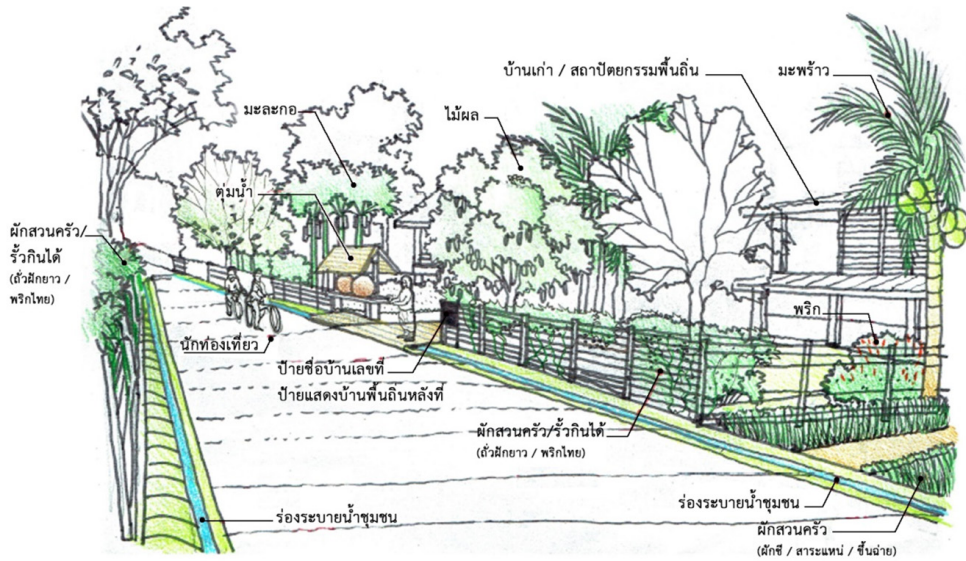


5) การพัฒนาศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (Information Center) เป็นพื้นที่ที่เป็นจุดเริ่มต้นของการท่องเที่ยว ในการให้ข้อมูลข่าวสาร แนะนำแหล่งท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยว ประกอบด้วย อาคารศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ร้านเช่าจักรยาน จุดนั่งพักผ่อนนักท่องเที่ยว ที่จอดรถยนต์ ป้ายศูนย์บริการนักท่องเที่ยว การออกแบบพื้นที่โดยการลดความร้อน ด้วยบล็อกคอนกรีตปลูกหญ้า การใช้ต้นไม้ใหญ่ซึ่งเป็นไม้พื้นถิ่นเพื่อสร้างความร่มรื่นให้กับพื้นที่ ชุมระแนงไม้เลื้อยที่ทำจากวัสดุท้องถิ่น



6) การพัฒนาหน้าบ้านนำมอง เป็นการพัฒนาพื้นที่ภายในชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม บ้านพื้นถิ่น วิถีชีวิตชุมชนชนบทที่เรียบง่าย เป็นการออกแบบเพื่อสร้างบรรยากาศการท่องเที่ยวแบบชนบทที่สงบ เรียบง่าย ใช้พืชพันธุ์ท้องถิ่น พืชพันธุ์ที่บริโภคได้ เช่น รั้วกินได้ แปลงพืชผักสวนครัว ไม้ผล การใช้ต้นไม้ใหญ่ซึ่งเป็นไม้พื้นถิ่นเพื่อสร้างความร่มรื่น





## 7. การอภิปรายผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม พบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมมากที่สุด คือ ความสะดวกในการเข้าถึง พื้นที่ที่มีศักยภาพส่วนใหญ่อยู่ในรัศมีการเข้าถึงจากถนนสายหลัก (สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, 2557) ที่เป็นเส้นทางเชื่อมต่อระหว่างเมือง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวรับรู้ได้ง่ายที่สุด รองลงมา เป็นพื้นที่ที่อยู่ในรัศมีการให้บริการของถนนสายหลักและสายรองที่ชุมชนตั้งถิ่นฐานที่ประกอบด้วย พื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับศาสนา พื้นที่ที่มีสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น พื้นที่หัตถกรรม พื้นที่วิถีชีวิตทางการเกษตร ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางท่องเที่ยวในลักษณะวิถีชีวิต หัตถกรรม สถาปัตยกรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีอัตลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น เพื่อความเพลิดเพลิน ได้ความรู้ ดูผลงานสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาพื้นบ้าน มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะความสามารถในการสืบทอดทางวัฒนธรรม ความผูกพันต่อท้องถิ่น และความเข้มแข็งในการรักษาวัฒนธรรม ซึ่งมีความสำคัญในการรักษาวัฒนธรรมให้คงอยู่ และเป็นจุดเสริมศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, 2557) แต่อย่างไรก็ตาม การพัฒนาด้านการคมนาคมเพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึง ส่งผลให้มีการขยายตัวของพื้นที่ชุมชนตามแนวเส้นทางคมนาคม พื้นที่ชุมชนได้รับผลกระทบจากการขยายตัว ซึ่งส่งผลเสียที่จะสูญเสียพื้นที่ธรรมชาติ พื้นที่เกษตรกรรม และพื้นที่ชุมชนที่มีวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ที่มีศักยภาพเหล่านี้ ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐควรมีนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนและจริงจังในการรักษาพื้นที่ธรรมชาติ พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ทางวัฒนธรรม การรักษามรดกทางวัฒนธรรม และคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีการแบ่งเขตพื้นที่สงวน พื้นที่แหล่งท่องเที่ยว พื้นที่นันทนาการ และพื้นที่อยู่อาศัยของชุมชนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสม (สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, 2557) ซึ่งจะส่งผลให้ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการคงอยู่ของพื้นที่ธรรมชาติและพื้นที่ทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ส่วนปัจจัยด้านความเป็นพื้นที่สาธารณะ ด้านกรรมสิทธิ์ที่ดิน โดยพื้นที่ที่เป็นกรรมสิทธิ์ของรัฐเอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในอนาคตได้ สำหรับปัจจัยด้านพื้นที่แหล่งน้ำ แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง ตามธรรมชาติ เป็นปัจจัยที่เป็นสิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ (สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, 2555) นอกจากนี้ ปัจจัยด้านการให้บริการไฟฟ้า ปัจจัยด้านการบริการตลาด เป็นปัจจัยที่สำคัญด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว (Bhatia, A.K. ,1986 ; สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, 2555; สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, 2557) ทั้งนี้เพื่อให้ทิศทางการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมของชุมชนสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ จำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่เหมาะสม และไม่อนุญาตให้มีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมชุมชน จึงถือเป็นการสนับสนุนการพัฒนาท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

## 8. สรุปผลการศึกษา

การศึกษาศักยภาพเชิงพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบุญเรือง อำเภอสว่าง จังหวัดเชียงราย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเป็นพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ได้แก่ ความเป็นพื้นที่สาธารณะ พื้นที่ตามแนวแม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง ตามธรรมชาติ ความสะดวกในการเข้าถึง การให้บริการไฟฟ้า การบริการตลาด การให้บริการสถานพยาบาล พื้นที่ที่มีศักยภาพเชิงพื้นที่ที่เหมาะสมมากที่สุด ได้แก่ บริเวณด้านตะวันออกของพื้นที่ศึกษา วัดบุญเรืองเหนือ ริมลำห้วยภูแก บริเวณด้านล่างของน้ำตกภูแก พื้นที่ที่มีศักยภาพรองลงมา คือ วัดพระธาตุนางปูก วัดป่าอ้อบุญเรือง น้ำตกภูแก พื้นที่บริเวณริมถนนสายหลักและพื้นที่ย่านชุมชน ประกอบด้วย พื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับศาสนา พื้นที่ที่มีสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น พื้นที่วิถีชีวิตทางวัฒนธรรม พื้นที่วิถีชีวิตทางการเกษตร ส่วนพื้นที่ที่คนในชุมชนต้องการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด คือ พื้นที่น้ำตกภูแก พื้นที่ป่าชุมชนหรือพื้นที่ชุ่มน้ำริมแม่น้ำอิง และพื้นที่ริมลำห้วยภูแก รองลงมา คือ พื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับศาสนา ได้แก่ วัดภูแก วัดบุญเรือง วัดบุญเรืองเหนือ วัดซาววา วัดบ้านหก วัดต้นปล้อง วัดแคนเมือง พระธาตุนางปูก วัดป่าอ้อบุญเรือง วัดบ้านป่าเคาะ สำหรับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมของชุมชน โดยใช้ศักยภาพเชิงพื้นที่ที่เป็นกลยุทธ์หลัก ประกอบด้วย การพัฒนาพื้นที่ริมน้ำบริเวณพื้นที่ป่าชุมชนริมแม่น้ำอิงและพื้นที่ริมลำห้วยภูแก การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวในชุมชน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร การพัฒนาศูนย์สินค้าชุมชน การพัฒนาศูนย์บริการนักท่องเที่ยว การพัฒนาหน้าบ้านนำมอ เป็นการพัฒนาพื้นที่ภายในชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น บ้านพื้นถิ่น วิถีชีวิตชุมชนชนบท เป็นต้น

## 9. กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ประจำปีงบประมาณ 2560

## 10. เอกสารอ้างอิง

- ทรงภพ เมฆพรรณโอภาส อัมภา บัวระภา และธีรดา นามไธ. (2563). การออกแบบพื้นที่เกษตรกรรมเพื่อความยั่งยืน อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม. วารสารสถาปัตยกรรม การออกแบบและการก่อสร้าง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 : พฤษภาคม - สิงหาคม 2563, 41-51.
- ประพัทธ์พงษ์ อุปลา ชาลววิทย์ พงษ์ขวัญ และกฤษณะ แพทย์จะเกร็ง. (2551) การวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่สำหรับการวางแผนพัฒนาที่อยู่อาศัย กรณีศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล. Vol. 6, 47-56
- ปรัชมาศ ลัญชานนท์. (2562). การวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาชุมชนเกษตรในเขตเทศบาลตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. *Journal of Architectural/Planning Research and Studies*, 16(2), 133-153.
- เพชรลัดดา เพ็ชรภักดี. (2563). การท่องเที่ยวในเขตเมืองและการพัฒนา: กรุงเทพมหานคร. วารสารสถาปัตยกรรม การออกแบบและการก่อสร้าง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 : พฤษภาคม - สิงหาคม 2563, 13-26.
- โยธาธิการและผังเมือง, กรม. (2551). โครงการศึกษาตัวแบบมาตรฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อวางผังเมืองรวม. กรุงเทพฯ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วรรณศิลป์ พีร์พันธุ์. (2555). เทคนิคการวิเคราะห์สำหรับการวางแผนภาคและเมือง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว. (2555). คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

- สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว. (2557). คู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- Bhatia, A.K. (1986). Tourism Development Principles and Practices. 4 th ed. New Delhi : Sterling Publishers Private.
- Delbecq, Andre L., Van de Ven, Andrew H. & Gustafson, Harold A. (1975). Group techniques for program planning: a guide to nominal group and delphi processes. Glenview, IL: Scott, Foresman and Company.
- Department of Town and Country Planning. (2001). Criteria and Standards for Comprehensive Plan : Revised edition 2001. Bangkok.
- Joseph De Chiara And Lee Koppelman. (1969). Planning Design Criteria. New York : Van Nostrand Reinhold Co. USA.
- McHarg, Ian L. (1971). Design with Nature. USA: Doubleday/Natural History Press.